



slovenski raziskovalni inštitut
istituto sloveno di ricerche
slovene research institute

Izbira drugostopenjske šole z italijanskim učnim jezikom na Goriškem

vzroki, izkušnje in pričevanja



slovenski raziskovalni inštitut
istituto sloveno di ricerche
slovene research institute



Dijaški dom
Gorica

Namen

Analiza prehoda s srednje šole prve stopnje s slovenskim učnim jezikom na srednjo šolo druge stopnje z italijanskim učnim jezikom.

Ciljna skupina

Učenci in učenke, ki se niso odločili za izobraževanje v šolah s slovenskim učnim jezikom.

Sodelujoči v raziskavi

(1) Starši učencev, ki so v zadnjih dveh letih obiskovali slovensko srednjo šolo prve stopnje in izbrali srednjo šolo druge stopnje z italijanskim učnim jezikom in

(2) otroci intervjuvanih staršev oz. učenci in učenke, ki so v zadnjih dveh letih obiskovali šolo s slovenskim učnim jezikom in nato izbrali italijansko srednjo šolo druge stopnje.

10 parov (tandemov starš + dijak ali dijakinja):

7 jezikovno mešanih družin

3 neslovenske družine

Raziskovalna vprašanja

1. Kakšno izobraževalno pot so starši predvideli za svojega otroka pred vstopom v slovensko šolo? Vključno z izbiro jezika izobraževanja.
2. Kateri so bili prvotni kriteriji za izbiro?
3. Kakšna je bila izkušnja s šolanjem v slovenskem jeziku? (Vrtec, osnovna šola, srednja šola prve stopnje.)
4. Kateri so bili kriteriji za izbiro srednje šole druge stopnje?
5. Kakšna je nova izkušnja v šoli druge stopnje z italijanskim učnim jezikom?
6. Kakšni so načrti za v prihodnje? Tudi z vidika nadaljnje uporabe slovenskega jezika.
7. Kakšen je bil odziv okolja, učiteljev, sošolcev in drugih na izbiro?

Metodologija

Zbiranje in analiza kvalitativnih podatkov:

- poglobljeni delno strukturirani intervjuji
- tandem enega izmed staršev in učenca ali učenke
- anonimizacija podatkov.

Izhodišče za izbiro: podatek, da predstavljajo starši najpogostejšo oporo pri izbiri srednje šole druge stopnje (Bogatec, 2019).

Raziskavo smo izvedli med oktobrom 2023 in avgustom 2024.

Potek zbiranja podatkov

Omejitev raziskave: evidentiranje družin, ki izpolnjujejo pogoje za vključitev v raziskavo.

Dragoceno sodelovanje z Dijaškim domom. Skupaj smo evidentirali družine, ki so ustrezale kriterijem za vključitev v raziskavo.

Dopis s prošnjo za sodelovanje.

Telefonski stik in dogovor za intervju.

Na izbiro staršev: intervjuji, izvedeni na daljavo preko videokonferenčnih aplikacij.

Čas zbiranja podatkov: februar 2024 – junij 2024.

Analiza in prikaz podatkov

Prepis intervjujev.

Analiza vsebin: oblikovanje kategorij in analiza ključnih tem.

Pri predstavitvi je uporabljena moška slovnična oblika kot nevtralna.

Vključujemo izseke pogovorov (*ležeči tisk*), nekateri so prevedeni.

S črko (U) so označeni citati izjav učencev s črko (S) pa citati izjav staršev.

Rezultati: tematski sklopi

- 1) Prvotni motivi za izbiro izobraževanja v slovenskem jeziku.
- 2) Načrtovana izobraževalna pot.
- 3) Ocena izkušnje s šolanjem v slovenskem jeziku.
- 4) Izbira srednje šole druge stopnje.
- 5) Odziv okolja, učiteljev, sošolcev in drugih na izbiro šole.
- 6) Nadaljnja raba slovenskega jezika.
- 7) Ocena izkušnje v šoli druge stopnje z italijanskim učnim jezikom.

Motivi za izbiro šolanja v slovenskem jeziku

- **Neslovenske družine:** izbrali so dvojezično izobraževanje, ker ima pozitivne učinke na kognitivni razvoj otroka.
- Ker smo ob meji, je izbira slovenščine smiselna.
- Precej naključno pridobljen pozitiven vtis ob obisku/ogledu vrtca in šole, priporočila znancev - jezikovni vidik ni v ospredju.
- Ker imajo slovenske prednike oz. člane družine.

Šole s slovenskim učnim jezikom pogosto imenujejo „dvojezične šole“ in govorijo o „dvojezičnem šolanju“. Nenatančno razlikovanje med dvojezičnim šolanjem in šolanjem v slovenskem jeziku.

Načrtovana izobraževalna pot

V neslovensko govorečih družinah: začetno priporočilo, naj vztrajajo z izobraževanjem v slovenščini najmanj do konca prvostopenjske srednje šole.

Pragmatičen odnos: nadaljnje izobraževanje v slovenščini je povezano s karierno potjo v Sloveniji (študij in delo).

Ocena izkušnje s šolanjem v slovenskem jeziku

Večina izpostavlja zelo dobre izkušnje.

(S) Vedno smo bili zadovoljni s slovensko šolo. Tudi ko smo se primerjali z italijanskimi starši.

(U) Vsekakor imam lepe spomine in tudi na splošno je bila izkušnja dobra.

Odločitev za spremembo šolanja ne izhaja iz nezadovoljstva z izobraževanjem v šolah s slovenskim učnim jezikom.

(U) Moja odločitev, da nadaljujem šolanje v italijanščini ni povezano z nezadovoljstvom ali čim podobnim. O slovenski šoli imam samo pozitivno mnenje.

Zaprta skupnost, ki ne sprejema „tujkov“

(S) Enkrat v jaslih sem doživel hladno prho: nekateri otroci niso znali slovenščine. (...) Izpadlo je, da so zaradi italijansko govorečih otrok vzgojiteljice med uvajanjem in na začetku poti uporabljale italijanščino ... Kar slovenskim staršem ni bilo ok. Mi (italijanske družine) smo izpadli kot »problem«. Vzdušje ni bilo lepo. Takrat sem se vprašal, kakšna getizacija je to...

Italijanski starši niso povsem integrirani, ne počutijo se del sistema in polnopravno vključeni v partnerstvo med šolo in starši.

Delno so bili pripravljene na to, a je bilo kljub temu težko, predvsem ob pomembnih trenutkih.

(S) Ker na razumemo jezika, se nismo popolnoma integrirali. V šoli uporabljajo samo slovenščino, zato da jo učenci govorijo, ampak mi smo ostali vedno na obrobju.

Redki učenci so izpostavili težave s slovenščino. Večina, tudi ko ni težav s slovenščino, je v italijanščini bolj suverena.

(U) Slovenščina mi je včasih povzročala težave. Težko sem se učil v slovenščini. Ker ne razumem nekaterih besed, potem ne razumem cele snovi.

Poznavanje italijanščine na slabšem zaradi učenja slovenščine – neuravnotežena dvojezičnost.

(U) Osnovna je bila veliko bolj dvojezična od srednje (šole): v enaki meri smo se učili slovenščine in italijanščine. Potem na srednji šoli sem izgubil malce svoje italijanščine.

(s) Nismo vedeli, da bo šlo učenje v slovenščini na škodo italijanščini.

Ocena izkušnje: druge slabosti slovenske šole

- Zaprt krog: socializacija je omejena. Predvsem ko gre za manj številne razrede.
- Velika fluktuacija pedagoškega osebja.
- Italijanske šole imajo manj ur pouka. Slovenske začnejo pouk pred 8.00, če imajo proste sobote. Postopek sprejemanja odločitev ni bil povsem transparenten. Nekaterim staršem to ne odgovarja. Dejavnosti, ki so jih izvajali ob sobotah na šoli niso primerne za pouk.
- Izkušnja pandemije: italijanski starši niso mogli podpreti otroka pri izobraževanju od doma. Med sošolci se niso oblikovale močnejše vezi.

Ocena izkušnje: prednosti slovenske šole

- Vsi se poznajo, okolje velja za varno. Močno so povezani.
- Manjši razredi, kar olajša delo in vsi izpolnijo zahteve učnih načrtov.
- Poznavanje slovenskega jezika je koristilo tudi pri učenju latinščine.
- Ker so manjši razredi, jim uspe organizirati več dejavnosti.
- Ker so slovenske šole manjše, so tudi bolje organizirane. Na italijanskih npr. odpade veliko ur pouka.

PROCES IZBIRE SPREDNJE ŠOLE DRUGE STOPNJE

Učenci so v zadnjem razredu srednje šole dopoldan v spremstvu profesorjev obiskali t.i. slovenska „višješolska pola“.

Ponujena je bila tudi možnost enodnevnega obiska pouka na izbrani drugostopenjski šoli.

Poleg dopoldanskih obiskov so bile predstavitve za starše na voljo v popoldanskem času oz. ob sobotah.

Podobna ponudba je bila zagotovljena tudi na italijanskih srednjih šolah druge stopnje.

Nekateri učenci se niso hoteli „vrniti“ na ogled slovenskih šol s starši in zato nekateri starši niso obiskali dneva odprtih vrat slovenskih šol druge stopnje.

1/7 Izbira srednje šole druge stopnje: dnevi odprtih vrat in enodnevni obiski

Predstavitve italijanskih šol so bile boljše.

(U) Opazil sem veliko razliko na dnevu odprtih vrat. Slovenske šole so bile nepripravljene. Italijanske šole so izpostavile znanstvene vsebine, saj se zaradi teh odločaš za znanstveni licej. Na slovenskih šolah izkušanja ni bila najboljša (...). Na znanstvenem liceju smo bili na uri zgodovine ...

(U) Profesorji na italijanski šoli so nas zelo lepo vključili (...). Profesor fizike nam je prikazal preizkuse ... Lepo sem sledil in všeč mi je bilo, kako je razlagal.

(U) (Na italijanski šoli) so profesorji dali občutek, da boljše obvladajo in imajo več izkušenj, ker učijo 10 in več let. Dali so mi boljši občutek.

(S) Prepričan je bil v zamenjavo, sam ne vem, zakaj, nisem razumel, kaj je po dnevih odprtih vrat pogrešal v slovenskih šolah.

(S) Slovenski licej so obiskali s šolo. (Predstavitve šole) mu ni bila zanimiva.

2/7 Izbira srednje šole druge stopnje: **samostojna izbira**

Večina staršev trdi, da so izbiro šole prepustili sinu ali hčerki.

Nekateri izpostavljajo, da je adolescenca obdobje, v katerem ne morejo/smejo pogojevati odločitve ali vplivati nanjo. O izbiri pa so se doma pogovarjali.

Nekateri učenci so imeli že jasno izdelano vizijo svoje izobraževalne in poklicne poti.

3/7 Izbira srednje šole druge stopnje: vsebinski ključ

Med najpomembnejšimi kriteriji izbire so bili predmetniki in učne vsebine.

(U) Šolo sem izbral na podlagi predmetov in predmetnika in tistega, kar mi je bilo najbolj všeč.

Učni jezik je bil stranskega pomena.

Primeri, ko so razmišljali o smeri, ki je v slovenskem jeziku ni, so redkejši. Včasih se je neka začetna specifična želja postopoma spremenila v smeri odločitve za bolj splošno izobrazbo (npr. licej). Je pa pripomogla k temu, da se je razvila odločitev za nadaljevanje šolanja v italijanščini.

Pogosta izbira italijanskega (znanstvenega liceja).

(U) Že precej sem bila odločena, da bom izbrala znanstveni licej. Ostajala je le odločitev, katerega. Če italijanskega ali slovenskega.

Med tistimi, ki so imeli jasno vizijo o svoji karierni poti, je bila latinščina na znanstvenem liceju ključna determinanta.

4/7 Izbira drugostopenjske srednje šole: šolanje v slovenskem jeziku in univerzitetni študij v Italiji

Nadaljevanje izobraževanja v slovenščini ni relevantno, če dijak ali dijakinja načrtuje študij v Italiji.

(U) Vedel sem, da bom študij nadaljeval v Italiji, zato sem se odločil za višjo šolo v italijanskem jeziku. Izključil sem možnost, da bi študij nadaljeval v Sloveniji.

(S) Po srednji šoli smo si bili enotni glede nadaljevanje šolanja na italijanski šoli. Ob upoštevanju, da bo njegova delovna stvarnost verjetno v Italiji. Mogoče v tujini, ampak gotovo ne v Sloveniji. Zato je izbira italijanske šole zelo povezana s tem. Zato, da bi na univerzi imel boljše možnosti oz. da mu ne bi ustvarjali težav.

(s) Mislím, da jo bo italijanska šola boljše pripravila in bo imela tako manj težav s študijem v italijanščini.

5/7 Izbira srednje šole druge stopnje: **vpliv prijateljev in vrstnikov**

Vpliv prijateljev in vrstnikov se je izkazal kot zelo omejen.

Nekateri so izbrali italijansko šolo, čeprav so prijatelji nadaljevali s slovensko. Poznavanje sošolcev s prejšnje stopnje ni bilo ključno pri izbiri šole.

(U) Izbrala je sama, potem je slučajno še 5 „Slovencev“ izbralo isto šolo, ampak se niso zmenili, da bi šli skupaj.

(U) Večina mojih sošolcev je nadaljevala šolanje v slovenščini. Tudi moji najboljši prijatelji so šli na (...) s slovenskim učnim jezikom.

6/7 Izbira srednje šole druge stopnje: posvetovanje z znanci

Starši in učenci pridobijo informacije in preverijo kakovost šole tudi pri znancih in prijateljih.

Poznajo dijake slovenskih in italijanskih šol in z lahkoto pridejo do informacije o obeh.

(S) Pozanimali smo se tudi pri prijateljih, ki so imeli otroka na tem liceju in so vedno pravili, da je dober in najboljši licej v GO.

(S) Prej je vprašal znance in so mu govorili zelo dobro o tej šoli, o profesorjih. Je že poznal osebe, ki jo obiskujejo in se imajo tam lepo.

7/7 Izbira srednje šole druge stopnje: težave s slovenščino

Nekaterim gre italijanščina še vedno bistveno bolje, tudi ko ni večjih težav s slovenščino. V italijanščini berejo več in se lažje učijo.

(U) Izbral sem italijanski licej, zato ker mi je bilo lažje študirati v italijanščini. Študij v italijanščini mi gre lažje.

(S) Vedno se je martral s slovenščino. Doma vedno govorimo v italijanščini. Slovenščina ni bil čustven jezik, je bil jezik študija, ni bilo emotivne vezi. Večkrat je tudi rekel, da če bi se to naučil v italijanščini bi (se) rajši (učil) in bi boljše razumel.

(S) On poenostavi in pravi, da mu slovenščina ni všeč. Ne leži mu.

Odzivi okolja na izbiro

Od vrstnikov in prijateljev ni bilo zaznanih nobenih težav. Večina se jih še vedno družiti s sošolci iz srednje šole in ohranjajo prijateljske vezi.

Nekateri so izpostavili negativen odziv profesorjev, ki so izvajali pritisk. Drugače je, če gre za mlajšega brata ali sestro.

(U) Profesorji so me poskušali na vsak način usmeriti v slovensko šolo. Dali so nam možnost, da spoznamo samo slovenske šole. O italijanskih nismo dobili nobene informacije (...). Moja profesorica na srednji je zelo vztrajala, naj nadaljujem v slovenščini. Name je izvajala pritisk, nisem se počutil lepo. Bilo mi je težko.

(U) Profesorji so me skušali prepričati, naj izberem slovensko šolo. Ampak jaz sem bil zelo odločen.

(S) Tu sem doživel razočaranje: profesorica, ki ga je spremljala tri leta in stalno hvalila njegove jezikovne sposobnosti, je, ko je izvedela, da gre na italijansko šolo, bila povsem zaprepaščena in (nam) staršem predlagala, naj mu vsilimo izbiro slovenske šole. Na koncu (...) je bila tudi ocena nižja. Pod vsako kritiko. Ni bil pravično obravnavan.

(S) Bolj so zatežili pri starejšem bratu, potem (so) popustili pri naslednjem.

Nadaljnja raba slovenskega jezika

- Slovenščino še naprej uporabljajo pri druženju s sošolci in prijatelji iz slovenskih šol.
- Športno udejstvovanje je pomemben dejavnik (jezikovno mešane ekipe in ekipe iz Slovenije). Mestoma tudi glasba.
- Pri mešanih zakonih se ohranja raba v družini.

Ni zaznati načrtne strategije za nadaljnje razvijanje slovenščine oz. njeno ohranjanje. Prepuščeno naključju.

Ocena izkušenj v drugostopenjskih šolah z italijanskim učnim jezikom

- Začetne težave s terminologijo, ki se rešijo kmalu. Pričakovali so še zahtevnejše in daljše uvajalno obdobje.
- Drugačne okoliščine: velike šole, veliko število dijakov, vendar sistem deluje. Veliko projektov.
- Učenci slovenskih šol so dobro pripravljene, ne opažajo večjih razlik v znanju. Boljši so v angleščini.
- Nekateri starši izpostavljajo, da je bila priprava pri predmetu italijanščina slabša – predelali so manj snovi v primerjavi z italijanskimi šolami.
- Samo v enem primeru je dijak priznal, da mu je bilo težko zapustiti slovensko okolje in življenje v njem.

Sklepne ugotovitve

- Pri izbiri šole prevladuje vsebinski ključ.
- Italijanske šole so se zelo dobro odrezale na informativnih dnevih. Ugled italijanskega liceja.
- Prepričanje staršev, da se z vidika usvajanja jezika lahko šolanje v slovenščini zaključi s srednjo šolo.
- Omejeno dojemanje uporabe slovenščine.
- Prepričanje, da bo prehod s slovenske drugostopenjske šole na italijansko univerzo težak zaradi jezika, zato učni jezik raje spremenijo nekoliko prej.
- Kontinuiteta pri izbiri med sorojenci.
- Želja, da se preizkusijo tudi v drugem okolju.
- Ni izdelane strategije za ohranitev stika s slovenskim jezikom in okoljem.